

СИНТАКСИЧНА ІЗОЛЯЦІЯ ТА ЇЇ ФУНКЦІЇ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Маєвська Л. І.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

Синтаксична ізоляція (чи відокремлення) є характерною ознакою мовної організації діалогічного дискурсу, що обумовлено особливостями усного спілкування, коли неможливо наперед продумати усі слова та висловлювання – тому в процесі мовлення виникає потреба розширити й уточнити інформацію чи сфокусувати на ній увагу співрозмовника. Вона є нормою літературної мови й активно поширюється у різних її стилях, зберігаючи при цьому розмовну специфіку. У художньому дискурсі ізоляція використовується передусім для передачі невимушеності та спонтанності спілкування.

Синтаксична ізоляція (*Absonderung*) – це відокремлення слів, словосполучень чи частин у реченні, які не вступають у граматичний зв'язок з членами речення і лише за змістом належать до нього [2, с. 236].

Аналіз німецькомовних художніх текстів показав, що найчастіше відокремлюються: звертання, що означають адресата мовлення («*Gute Nacht, Jack*», «*Ja, Professor*», «*Ich danke Ihnen, gnädige Frau*»); стверджувальні комунікативи («*Okay, [...] wir teilen*», «*Ja, richtig!*» і т. п.); вигуки («*O, wie schön!*»); етикетні комунікативи («*Danke, ich nehme gerne einen Kaffee*», «*Bitte, nehmen Sie Platz – hier in dem Sessel*»). Такі відокремлення є обов'язковими і зумовлені структурою німецького речення. Крім них, є ще факультативні відокремлення, які застосовуються з наміром збільшення експресивної сили певної частини інформації, тобто вони виконують комунікативно-прагматичну функцію.

Серед факультативно ізольованих частин речення значну роль відіграють парантези, під якими розуміються вставні слова та конструкції, що вводяться у речення і не мають з ним формального зв'язку [4, с. 348-350]: «*Und nun, alter Fritz – Rührung ist nicht meine Sache – lebe wohl!*». Використання парантезних конструкцій пов'язане з їхньою властивістю імпліцитно передавати своїм змістом певне висловлювання (у вищенаведеному прикладі – коментар) і веде до компресії викладу, сприяє виділенню інформації, створює певний фон інтимності між комунікантами, відображає бажання автора привернути співрозмовника до участі у висловлюваному або пояснити йому свій комунікативний вчинок. За допомогою парантез мовець реалізує прагматичну установку – доводить до отримувача інформації необхідну оцінку чи інші характеристики мовленнєвої ситуації, що в кінцевому рахунку призводить до

формування бажаного ставлення до певної події чи явища у адресата. Отже, іллокутивна сила парентезних конструкцій, як максимально короткого, економного і прагматично ефективного засобу компресії інформації, полягає у можливості керування сприйняттям адресата [1, с. 32].

Аналіз текстів художньої літератури засвідчив також, що синтаксичному оформленню діалогічного дискурсу у німецькій мові також властиве відокремлення одного чи кількох членів речення шляхом винесення їх за вербальну рамку (тобто, йдеться про порушення рамкової конструкції): «*Dann holen Sie mich ab? In einer Stunde. Hier*». При цьому відокремлені члени чи частини речення можуть набути форми самостійного речення. Однак зміст такого речення зрозумілий лише у зв'язку з попереднім реченням, частиною якого власне і було відокремлення. Відокремлення, що набуло ступеня самостійного речення, визначають у лінгвістиці як ізольоване або парцельоване речення – *Isolierung, Parzellierung* чи *satzmäßige Absonderung* [4, с. 352].

Парцеляція є поширеним явищем діалогічного мовлення, коли з точки зору безпосереднього контакту комунікантів при інтерпретації висловлювання його значення може бути встановлене, доповнене чи уточнене, виходячи з мовного контексту та ситуації спілкування загалом. Парцеляцію можна розглядати як емпатичний засіб виділення важливої інформації – для наголошення, підкреслення інформації, що вона несе в собі, та фокусування уваги слухача. При цьому часто внаслідок парцеляції підрядні речення можуть самостійно, без головного, бути засобом вираження певного висловлювання. Тобто, йдеться про автономне вживання підрядних речень, як у наступному тексті, де за допомогою підрядних речень умови реалізуються мовленнєві акти прохання, а потім пропонування: «*Lieven sah Maud Philby fragend an. Sie nickte: «Ich lasse den Wagen hier. Wenn Sie mich bis Genua bringen können–»*
Er sagte höflich: «Gern. Wir fahren über Genua hinaus. Wenn Sie ein weiteres Ziel haben?»
«Genua genügt. Ich werde dort erwartet.» [3, с. 392]

Отже, парцеляція – це формальна і смислова ізоляція слів, словосполучень, речень, позначувана у мовленні інтонацією, а в тексті розділовими знаками (крапкою, знаком оклику або питання), це спосіб мовної презентації єдиної синтаксично-семантичної структури кількома комунікативно самостійними одиницями, засіб економного використання мови з метою виділення та увиразнення інформації.

Література:

1. Мецлер А.А. Прагматика коммуникативных единиц. Кишинев: Штиинца. 1990. 103 с.
2. Смеречанський Р.І. Довідник з граматики німецької мови. Київ: Радянська школа. 1989. 304 с.
3. Remarque E.M. Das unbekannte Werk. Frühe Romane. Köln: Kiepenheuer & Witsch. 1998.
4. Schendels E.I. Deutsche Grammatik. Москва: Высшая школа. 1988. 416 с.